

'zeer fraai en gaaf cranium van een neger in 't Fransche hospitaal te Middelburg gestorven'

Veel musea en universiteitscollecties hebben vaak een verzameling schedels, als archeologische of ethnologische objecten. In de archeologie wordt nog veel onderzoek verricht naar menselijke overblijfselen om de geschiedenis beter te leren kennen. Etnologisch onderzoek aan schedels om een beter beeld te kunnen vormen over de variabiliteit van de menselijke soort is eigenlijk een afgesloten hoofdstuk. Maar deze schedelverzamelingen zijn er nog wel. Ook het Zeeuws Genootschap heeft een bescheiden collectie, die bewaard wordt in het Zeeuws Museum.

De schedel

Op 5 maart 1806 werd een nieuw collectiestuk ingeschreven in de boeken van het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen. De omschrijving luidde: 'zeer fraai en gaaf cranium van een neger in 't Fransche hospitaal te Middelburg gestorven'. De schenker van de schedel was dokter Jacobus de Puyt, chirurgijn en vroedmeester te Middelburg. In de *Naamlijst van voorwerpen van zoölogische aard alsmede van anthropologische en pathologische voorwerpen*, vervaardigd door J.C. de Man (1879) staat: '*de neger woonde te Middelburg*'. De schedel heeft nu het nummer NHG 60095

'Zeer fraai en gaaf cranium van een neger', echt een 19^e-eeuwse omschrijving uit een tijd waarin materiaal, afkomstig van mensen met een andere etnische achtergrond, vooral werd gezien als een belangwekkend studieobject. Dat bestuderen van de menselijke variabiliteit gebeurt nog steeds, nu vaak met behulp van DNA. Het onderzoeksvorstel passeert nu ethische commissies. Vroeger sprong men minder zorgvuldig en met wat minder eerbied met het materiaal om.

De schedel is inderdaad prachtig, robuust met mooie witte tanden. Op het voorhoofd staat in

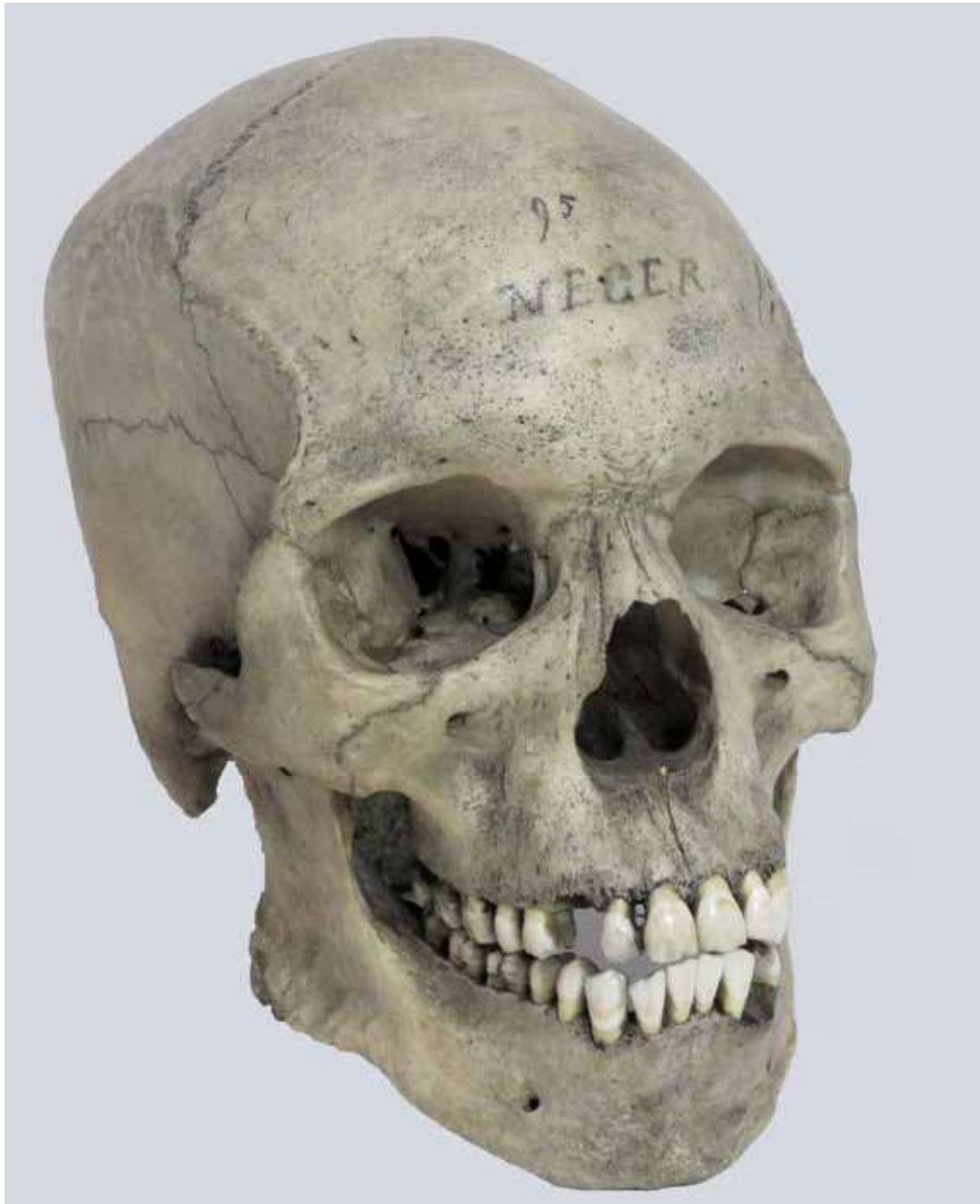
Oost-Indische inkt geschreven: 'NEGER' en daaronder: nr 94. Hem diep in de oogkassen kijkend rijst de vraag: wie was deze man? Wat was zijn naam en waar kwam hij vandaan? Hoe is hij in de collectie terecht gekomen?

De schenker was dus Jacobus de Puyt, geboren in Groede in 1740; hij was geen academisch gevormd arts, maar leerde de eerste beginselen van het vak bij de Middelburgse chirurgijn A. van Steveninck. Later was hij in de gelegenheid nog tweeënehalf jaar in Frankrijk heelkunde en verloskunde te studeren. Daar leerde hij vloeiend Frans spreken. Hij vestigde zich daarna in 1768 in Middelburg en werd daar een gezien medicus. Hij overleed in 1812. Zou De Puyt goede contacten hebben gehad met de artsen die in het Franse hospitaal werkzaam waren?

Wie was het?

Zeeland speelde binnen Nederland in de 18^e-eeuw een belangrijke rol in de zogenaamde driehoekshandel. Schepen van de MCC en de WIC voeren naar Afrika om daar op verschillende plaatsen slaven te kopen van inheemse handelaren. Daarna werden de slaven over de oceaan vervoerd naar Amerika om daar te worden verkocht om vervolgens te werk gesteld te worden op plantages. Met het geld dat de slavenhandel opbracht, werden in Amerika goederen gekocht die weer naar Zeeland vervoerd werden. Normaal gesproken gingen de slaven dus niet mee naar Nederland. Maar, hoe komt het Genootschap nu aan deze schedel?

Over de schedel valt het volgende te vertellen. Met de methodiek van Meindl en Lovejoy (1989) om aan de hand van de sutuurlijnen op de schedel de leeftijd te bepalen, wordt duidelijk dat dit een jonge man was, zeker niet ouder dan 30, toen hij overleed. Op de tien plekken die voor

Schedel van neger, wellicht van Antonie Cholo, in 1795 in het Fransche Ziekenhuis te Middelburg overleden. NHG 60095 .
Foto Freddy van Nieulande.

deze methode beoordeeld moeten worden, vertoont de sutuurnaad geen tekenen van dichtgroeien.

Een interessante zoektocht naar de herkomst van de man begint met een telefoontje naar Dr. Ruud Paesie, maritiem historicus en schrijver van het boek: *'Geschiedenis van de MCC'*. In het telefoongesprek vertelde Paesie over zogenaamde 'bomba's'. Dit waren vrijnegers in dienst van het slavenchip. Ze werden betaald als oppassers voor de Afrikanen die als slaaf werden vervoerd van Afrika naar Amerika. Deze bomba's reisden ook wel mee naar Zeeland, en van daar met een volgende reis weer mee naar Afrika.

Op de website Zeeuwengezocht.nl staan verschillende bomba's vermeld, maar geen van allen komt in aanmerking omdat ze allemaal halverwege de 18^e-eeuw in Middelburg waren en kennelijk weer weggegaan zijn met de volgende reis van de MCC. Er wordt geen overleden bomba vermeld.

Als gezocht wordt op het trefwoord 'neger' verschijnt er een aantal personen, waar de achternaam als 'Neger' aangeduid wordt. Thomas Neger, bijvoorbeeld, van Antigua, een Caribisch eiland. Maar we vinden hem alleen maar als matroos. De vermelding is ook te vroeg, dus dat levert ook niets op.

Het zou ook kunnen gaan om een Franse soldaat met een Afrikaans achtergrond. Bekend is dat er in die tijd Senegalezen in dienst waren in het Franse leger. Er zijn uitgebreide Franse archieven van het Franse Hospitaal, alleen deze beginnen pas in 1799. In deze archieven staan alleen Franse namen of personen met een Franse afkomst.

Het feit dat man was overleden in het Franse Hospitaal en dat zijn schedel geschonken is in

1806 vernauwt de tijdsperiode van onderzoek naar een periode van 11 jaar, namelijk tussen 1795 waarin de Fransen Nederland bezetten en het Franse Hospitaal geopend wordt, en 1806, het jaar dat de schedel geschonken wordt aan het Genootschap.

Verder zoekend op de website Zeeuwengezocht.nl blijken er maar twee vermeldingen van overledenen in het Franse Hospitaal te zijn: Joseph Looman en Anthonie Cholo.

Looman is gestorven op 10-12-1795, Cholo is gestorven op 02-12-1795. Er is over beiden verder niets te vinden. Het enige dat nog een aanwijzing kan zijn is de naam 'Cholo'. Deze naam verwijst namelijk naar mensen van gemengde origine. Op pag. 24 van de scriptie *'The Forming of a Community in the heart of the Dutch Caribbean'* van Julisa van Beek van de Erasmus Universiteit te Rotterdam staat: *'The children of the immigrants became "creole" or were called mestizo, cholo or métis. All these definitions referred to people that were from mixed origins'*. Ook in andere bronnen verwijst de naam 'Cholo' naar een persoon van een gemengde origine.

Conclusie

Met de weinige gegevens die nu beschikbaar zijn lijkt het erop dat de schedel in de verzameling van het Genootschap afkomstig is van Antonie Cholo. Wellicht kan nader onderzoek in de toekomst meer gegevens opleveren. De schedel ligt diep in het depot van het Zeeuws Museum, te midden van enkele schedels uit verre landen en een heel aantal schedels die bij de diverse opgravingen in Zeeland gevonden zijn. Er wordt zorgvuldig en met respect mee omgegaan.